

використання туристичних ресурсів тісно пов'язане з паралельною розбудовою туристичної інфраструктури. Тому першочерговою у цьому ряді є проблема створення передумов для залучення майна та людських ресурсів до реалізації розвитку туризму у регіоні карстових печер Поділля, що є основним завданням органів державної і місцевої влади, а також спеціалізованих спелеотуристичних організацій.

Основними заходами з підвищення ефективності використання природно-рекреаційних ресурсів спелеотуризму є:

1. Формування нормативно-правової бази щодо розвитку спелеотуризму, як одного з перспективних напрямів туризму на всеукраїнському рівні, адже Україна володіє найдовшою печерою Європи.

2. Проведення моніторингу спелео-ресурсів і об'єктів туристичної інфраструктури навколо печер, визначення рівня та можливих перспектив їх використання.

3. Дослідження наявності туристичної інфраструктури в зоні перспективних об'єктів туристичних відвідувань.

4. Вдосконалення діючих та розробка нових туристичних та екскурсійних маршрутів, що використовують спелеоресурси, таким чином повністю розкриваючи історико-культурний, архітектурний та природно-рекреаційний потенціал краю.

5. Розбудова та модернізація туристичної інфраструктури всього регіону, її об'єднання в єдиний комплекс і спрямування на розробку туристичного продукту.

1. Дублянський В.Н., Смольников Б.М. Карстолого-геофизические исследования карстовых полостей Приднестровской Подолии и Покутья. – К.: Наукова думка, 1969. – 156 с.

2. Зінько Ю., Русенко А., Шевчук О. Рекреаційна оцінка печер Подільського Придністров'я // Зб. «Українська геоморфологія: стан і перспективи». – Львів, 1997. – С.284-287.

3. Зімельс Ю.Л. Історія досліджень печер Борщівського району // Літопис Борщівщини, випуск третій. – Борщів: МП Чумацький шлях, 1993. – С. 38-40.

4. Савчин М.П. Печера Оптимістична на Поділлі // Літопис Борщівщини, випуск п'ятий, – Борщів: КТ Джерело, 1994. – С. 41-44.

5. Чорненко Н. В. Рекреаційний потенціал геосистем Горган / За наук. Ред. В. М. Петліна. – Львів, 2007. – 120 с.

6. Шевченко Н.О. Особливості використання печер як екскурсійних об'єктів у спелеотуристичних регіонах світу//Електронний ресурс: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/

7. <http://www.ternotour.com.ua>.

УДК 379.85

Безручко Л.С., Козак Г.Я.

ОЦІНКА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ РЕСУРСІВ ТУРКІВСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДЛЯ ПОТРЕБ ТУРИЗМУ

Досліджено історико-культурні ресурси Турківського району Львівської області. Оцінено атрактивність міських та сільських рад за показником придатності історико-культурних ресурсів для туризму.

Ключові слова: історико-культурні ресурси, туризм, Турківський район, атрактивність.

Исследовано историко-культурные ресурсы Туркивского района Львовской области. Оценено атрактивность городских и сельских советов за показателем пригодности историко-культурных ресурсов для туризма.

Ключевые слова: историко-культурные ресурсы, туризм, Туркивской район, атрактивность.

The historical-cultural resources of the Turkivskogo district of the Lvov region are explored. It is appraised attraction village soviets a city and after the index of fitness of historical-cultural resources for tourism.

Keywords: historical-cultural resources, tourism, Turkivskiy district, attraction.

Постановка проблеми. Враховуючи сучасну інтенсивність розвитку туризму постає проблема пошуку нових ресурсів для забезпечення туристичної індустрії. Зрозуміло, що основою для туристичної діяльності є наявність природних ресурсів, адже вони забезпечують та лімітують усі види відпочинку. В той же час, внаслідок інтенсивного розвитку туризму на природних територіях суттєво знижується їх придатність, тому виникає потреба у використанні історико-культурного потенціалу території задля рекреаційного розвантаження освоєних ділянок, а також урізноманітнення туристичної діяльності. Слід вказати, що великий потенціал для туристичного освоєння має Карпатський туристично-рекреаційний регіон, складовою якого є і Турківський адміністративний район Львівської області. Враховуючи те, що Турківський район має придатні для розвитку туризму природні передумови його туристичне освоєння було розпочато ще на початку минулого століття. Зокрема тоді район був одним із центрів лещетарських (лижних) походів у Карпатах [6, с. 57].

Турківський район є типовою гірською територією з абсолютними висотами від 500 до 1400 м. Його поверхню становлять гірські хребти низькогірних Верхньодністровських і середньогірних Сколівських Бескидів, низькогірної Турківської Верховини та середньогірного Верховинського вододільного хребта, де розташована найвища вершина Львівщини – г. Пікуй (1408 м) [7, с. 27-40]. Географічною особливістю є те, що через район проходять Головний Європейський вододіл та Верховинський вододільний хребет, що сприяє привабливості ландшафтів цієї території для туристичного освоєння. Слід відмітити і вдале соціально-економічне розташування Турківщини, адже через її територію проходять шляхи як державного, так і міжнародного значення. Зокрема це автошляхи Львів-Ужгород, Київ - Чоп та залізничний Львів-Чоп. Враховуючи те, що Турківщину називають центром Бойківської культури важливо вказати на культурні особливості району, які є особливо цікавими для туристичного використання. На жаль, сьогодні історико-культурні ресурси краю для потреб туризму використовуються не в повній мірі, тому існує потреба вивчення історико-культурного потенціалу району та подання рекомендацій щодо подальшого його освоєння у туристичних цілях. Історико-культурні рекреаційні ресурси – це пам'ятки культури, створені

людиною, які мають суспільно-виховне значення, становлять пізнавальний інтерес і можуть бути використані для задоволення духовних потреб населення [4, с. 35].

Останні дослідження і публікації. Питання дослідження історико-культурних ресурсів для потреб туризму було висвітлено у працях таких науковців, як: Кузик С.П., Мацола В.І., Бейдик О.О., Стафійчук В.І., Яковенко І.М. та інших [3; 4; 1; 8; 9]. У вказаних працях подано різноманітні підходи для оцінки історико-культурних туристичних ресурсів, а також апробовано ці методики на рівні рекреаційних районів та України. На жаль, мало уваги приділяється дослідженню придатності такого роду ресурсів на рівні адміністративних районів та місцевих рад. Тому вважаємо за доцільне проведення таких досліджень на невеликих за площею територіях, що буде мати практичне значення. Незважаючи на велику кількість методик дослідження історико-культурних ресурсів, спостерігається певний суб'єктивізм цих підходів. Це пов'язане із особистим підходом оцінювача та різноманітністю вподобань туриста, не комплексністю такої оцінки (не враховується прохідність, час огляду) та іншим. Тому вважаємо, що надалі такі дослідження потрібно проводити комплексно, оцінюючи як придатність ландшафтних систем для туризму, так і придатність історико-культурних та соціально-економічних ресурсів, що дозволить дати більш точний результат. Адже під час туристичної подорожі ознайомлюються як з природними, так і з історико-культурними ресурсами території.

Основний матеріал дослідження. У нашому дослідженні для визначення історико-культурної туристичної привабливості території застосований експертний метод С. Кузика, в основу якого покладено бальний підхід. Автор пропонує оцінювати історико-культурні об'єкти на основі визначення їх рекреаційного значення, а також ступеня придатності та доступності їх для організації культурно-пізнавальних занять. Таким чином, автор досліджує не вартість конкретного історико-культурного об'єкту, а визначає пізнавальну цінність об'єкта, необхідну для організації рекреаційних занять. Згідно методики виділено 14 підгруп, які отримано внаслідок структуризації п'яти підвидів історико-культурних туристичних ресурсів. Кожному з них притаманний логічний набір показників, що оцінюються за п'ятибальною шкалою (1 – дуже низька; 2 – низька; 3 – середня; 4 – висока; 5 – дуже висока). Шляхом об'єднання покомпонентних балів автор отримує інтегральний показник пізнавальної цінності історико-культурних туристичних ресурсів окремого поселення, за допомогою якого оцінюється коефіцієнт пізнавальної цінності, якому присвоюються наступні рівні пізнавальної цінності: 0,86 – 1,00 – унікальні; 0,65 – 0,85 – високоатрактивні; 0,45 – 0,64 – середньоатрактивні; 0,25 – 0,44 – малоатрактивні; менше 0,25 – неатрактивні [3, С. 135-153]. Застосування цієї методики дозволяє нам дослідити атрактивність історико-культурних туристичних ресурсів міської та сільських рад Турківського району. До

складу району входять м. Турка, смт. Бориня та 65 сіл, які підпорядковуються 1 міській, 1 селищній та 31 сільським радам [5].

Щодо туристичних об'єктів, то в межах району зареєстровано 29 агроосель та 17 туристичних баз, 11 з яких у Розлучі, це пов'язане із розташуванням тут гірськолижної бази. Через територію району проходять десять туристичних маршрутів, з яких п'ять використовуються для культурно-пізнавального туризму. А також, сьогодні у с. Верхнє відкрився „Західний реабілітаційний спортивний центр Національного комітету інвалідів України”, що сприятиме підвищенню інтенсивності туристичного освоєння району [5].

Дослідження історико-культурних об'єктів району вказує на наявність тут 24 архітектурних пам'яток, включених у Державний реєстр культурного надбання та 13 пам'яток місцевого значення [2]. В основному це дерев'яні церкви та дзвіниці XVI–XIX ст., які знаходяться в селах: Нижнє Висоцьке, Либохора, Верхня Яблунька, Комарники, Мохнате, Матків, Ісаї, Багнувате, Розлуч, м. Турка та інших.

Серед археологічних об'єктів слід вказати на: поселення XIV - XVII ст. (с. Завадівка); поселення періоду XII-XIII ст. і пізнього середньовіччя (с. Лосинець); поганські поховання (с. Ясіночки та Мельниче); стародавні кладовища на Риківських Гробищах, а на Ватащині – могила варварського ватажка Атілли; городище періоду Галицько-Волинського князівства та чернечий скит (с. Матків) та інші. Окрім матеріальних історико-культурних ресурсів слід відмітити наявність тут і нематеріальних (традиції, звичаї, промисли та ін.), які найбільше збережені у віддалених селах. Серед них: Івашківці (збережено традиції ткацтва); Ластівка (плетіння із соломи); Либохора (традиційне вівчарство); Мохнате (традиційне вівчарство та вирощування коней); Матків (традиційне вівчарство); Верхній Турів (традиційне плетіння килимів); Риків (накриття хат соломомою, місцевий музичний народний колектив); Біньова (ткацтво, автентична кухня); Боберка (плетіння з лози), а також села Вовче, Бітля. Цікавими для туристичного освоєння можуть бути і нафтові копальні в селах Лімна і Мала Волосянка та срібна штольня (село Івашківці). Дослідження території місцевих рад, згідно методики Кузика С.П., вказує на відсутність високоатрактивних та унікальних територій (рис. 1.).

У той же час, тільки дві сільські ради оцінено нами як середньоатрактивні, що становить 6,1 % від всієї площі району. Слід відмітити і те, що 24 ради оцінено як малоатрактивні, що складає 72,7 % від території району. Негативним є те, що 7 сільських рад (21,2%) є неатрактивними за оцінкою історико-культурних ресурсів. Такі результати підтверджують дослідження поселень Карпатського регіону Кузика С.П., адже згідно них Турківський район віднесено до малоатрактивних територій [3]. Окрім цього підтверджено думку дослідника, що сільські території не вирізняються високою концентрацією історико-культурних туристичних ресурсів – більшість поселень належать до малоатрактивних територій. Проте зазначимо, що ми оцінювали лише історико-культурні

туристичні ресурси. Натомість, поєднавши наявні історико-культурні з природними та соціально-економічними туристичними ресурсами поселень Турківського району, ці території успішно можна використовувати для різноманітних туристичних турів.

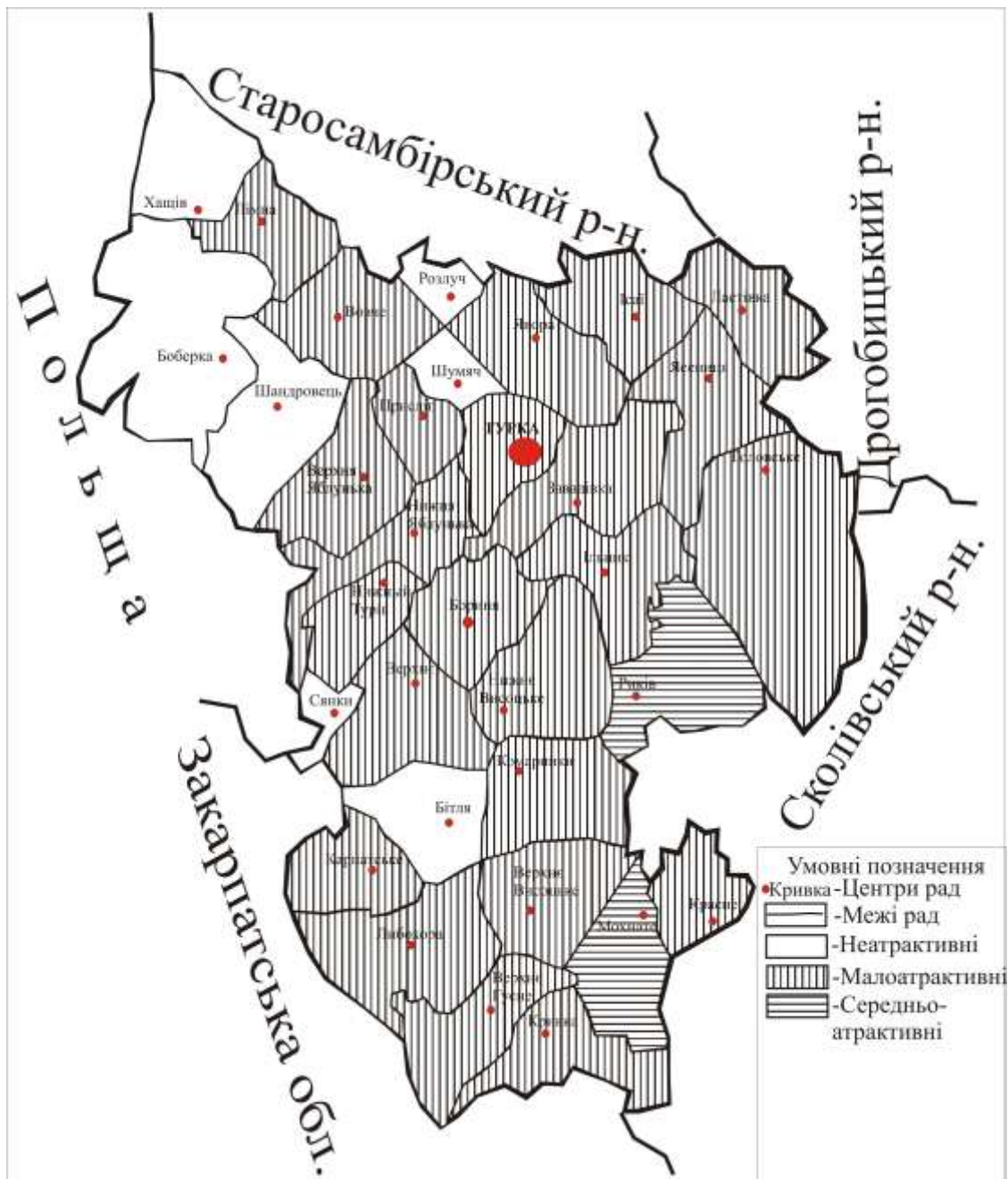

Рис. 1. Схема туристичної привабливості історико-культурних ресурсів Турківського району Львівської області

Особливо цінними в рекреаційному плані є села, де поєднуються кілька складників рекреаційного потенціалу, зокрема природні фактори, культурна спадщина та розвинута інфраструктура, що важливо для певних груп відпочиваючих. Серед таких сіл можна назвати: Розлуч, а також Сянки, Верхнє Гусине, Вовче, Нижнє Висоцьке, Явора. Сьогодні ці

населені пункти уже розвиваються у туристичному напрямку, але, на жаль, використовуються тільки природні рекреаційні ресурси, що не дозволяє у повній мірі використовувати туристичний потенціал цих сіл. Тому вважаємо за доцільне, окрім використання природних рекреаційних ресурсів, залучати відпочиваючих до пізнання історико-культурної спадщини цих населених пунктів, що сприятиме урізноманітненню туризму у районі.

Для інших груп туристів цікавими можуть бути села з малорозвинутою інфраструктурою, але великим природним та історико-культурним потенціалом: Біньова, Івашківці, Бітля, Ластівка, Завадівка, Ільник, Красне, Мохнате, Багнувата, Риків, Комарники та ін. Адже відпочинок у таких населених пунктах дозволяє туристам зблизитись з природою та пізнати культуру краю. Зокрема, у цих селах можна розвивати сільський зелений туризм з акцентуванням уваги відпочиваючих на історико-культурній та природній цінності цієї території.

Варто звернути увагу на те, що такі сільські ради як Завадівська, Карпатська, Комарницька та Лімнянська, які за результатами оцінки ми віднесли до малоатрактивних територій знаходяться на межі мало- та середньоатрактивної пізнавальної цінності історико-культурних туристичних ресурсів. Тобто, якщо на територіях цих сільських рад прикласти зусилля для покращення стану, реставрації чи відновлення наявних історико-культурних туристичних ресурсів, то відсоток площі середньої атрактивності, з точки зору наявності історико-культурних туристичних ресурсів, відповідно зросте. Окрім цього вважаємо за доцільне провести пошук нових історико-культурних ресурсів у межах цієї території, адже враховуючи її тривале освоєння кількість історичних пам'яток може бути суттєво більша.

Висновки і перспективи. Бальна оцінка історико-культурних ресурсів Турківського району вказує, що здебільшого територія є малоатрактивною з точки зору придатності історико-культурних ресурсів для туризму. Хоча слід відмітити, що дві сільські ради є середньоатрактивними і чотири ради наближаються до показника середньоатрактивності. Тому території цих сільських рад потрібно у повній мірі використовувати для розвитку туризму, а особливо культурно-пізнавального. На території інших сільських рад відвідування історико-культурних об'єктів можуть бути доповненням до основного виду відпочинку. Слід відмітити, що проведені дослідження дозволяють виділити території для прокладання нових туристичних маршрутів та сприятимуть розвитку культурно-пізнавального туризму у Турківському районі.

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування [Текст] Монографія / О.О. Бейдик. — К.: ВПЦ "Київ, унт", 2001. — С. 298.

2. Гайда Ю. І. Турківщина : природа і люди [Текст] : монограф. опис / Ю. І. Гайда. — Ужгород : Патент, 1998. — 391 с.

3. Кузик С.П. Теоретичні проблеми туризму: суспільно-географічний підхід [Текст]: монографія / С.П. Кузик – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. – 254 с.
4. Мацола В.І. Рекреаційно-туристський комплекс України [Текст] : монографія / В.І. Мацола – Л.: ІРД НАН України, 1997. – 259 с.
5. Офіційний сайт Турківської районної державної адміністрації [Електронний ресурс] – Режим доступу : [www/URL: http://turka-rda.gov.ua/](http://www.turka-rda.gov.ua/)
6. Петранівський В.Л. Туристичне краєзнавство [Текст]: навч. посібн. / В.Л. Петранівський, М.Й. Рутинський; За ред. проф. Ф.Д. Заставного. – 2-ге вид. виправл. – К.: Знання, 2008. – 575 с.
7. Природа Львівської області [Текст] / За ред. К.І. Геренчука. — Львов: Вища школа. Вид-во при Львов. ун-ті, 1972. — 151 с.
8. Стафійчук В.І. Рекреалогія [Текст]. Навч. посібн. / В.І. Стафійчук – К. : Альтерпрес, 2010. – 264 с.
9. Яковенко І.М. Теоретико-методологічні основи рекреаційного природокористування (суспільно-географічне дослідження) [Текст]: автореф. дис.. ..д-ра геогр.. наук : 11.00.02 / Ірина Михайлівна : [НАН України, Ін-т географії]. - К., 2004. – 32 с.: іл. - Бібліогр.: с. 25-28 (35 назв).

УДК 379.85

Дмітрієв С.В.

ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОЛЕШКІВСЬКИХ ПІСКІВ

В даній роботі розглядається унікальне природне явище – Олешківські піски, шляхи використання екстремальних умов та ресурсів цієї напівпустинні для розвитку туризму та рекреації, а також нетрадиційних видів спорту.

Ключові слова: рекреація, туризм, джиппінг, сендбордінг, національний природний парк.

В данной работе рассматривается уникальное природное явление – Алёшковские пески, пути использования экстремальных условий и ресурсов этой полупустыни для развития туризма и рекреации, а также нетрадиционных видов спорта.

Ключевые слова: рекреация, туризм, джиппинг, сэндбординг, национальный природный парк.

Aleshkovsky desert, - the unique phenomenon, the way of it's exploitation for tourism and recreation, and also for nontraditional are observed in this article.

Key words: recreation, tourism, jeeping, sandboarding, national park.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Здобуття Україною державної незалежності поставило необхідність щодо відтворення у світі образу сучасної України в усій його повноті, у тому числі й з точки зору її привабливості для туристів з усього світу. Потрібен був певний час для створення організаційних, економічних, політичних та наукових засад для відродження галузі туризму в Україні, яка на початку 90-х років опинилася у занепаді.

В сучасному світі туризм є одним із найпомітніших суспільних феноменів, який органічно поєднує в собі могутню індустрію, що виготовляє різноманітний туристський продукт, різноманітні, з